-AŞTINĂ, VARIANTĂ SAU SUFIX?

IULIA MĂRGĂRIT

Afixul menționat în titlu apare sporadic în literatura de specialitate, mai ales ca variantă, fapt diagnostic pentru poziția lui în sistemul derivativ. Ocurențele sale reduse se explică printr-o anumită dependență a acestuia de un sufix tutelar, *-ieştină*, în relație cu care este, de regulă, prezentat. Raportul paronimic *-ieştină / -aştină* pare să motiveze ierarhia stabilită, astfel încât cel dintâi face obiectul prezentării, iar cel de al doilea rămâne în plan secund şi fără prea multe explicații.

Întocmai procedează Fl. Sădeanu 1962: 49, 69 ocupându-se de suf. *-ieştină*. Îl identifică în câteva formații lexicale **1.** nume de plante (în număr de 8): *baraboieştină* „cultură de *baraboi* «cartofi»”, var. *barabuleştină* „cultură de *barabule* «cartofi»”, *bobieştină* „teren cultivat cu *bob*”, *cânepieştină* „holdă de *cânepă*”, *curechieştină* „cultură de *curechi*”, *cucuruzaştină* „holdă de *cucuruz* «porumb»”, *mălăieştină* „holdă de *mălai* «porumb»”, *măzărieştină* „loc semănat cu *mazăre*”, *rogozaştină* „luncă invadată de *rogoz*” şi, în mult mai puține (în număr de 1). **2.** nume de lucruri: *gunoieştină*. Formantul *-ieştină* este integrat şi discutat de autoarea menționată la clasa derivatelor colective.

După cum se poate observa, în grupa 1., relativ unitară din punctul de vedere al derivativului, au fost incluse şi 2 formații cu particula *-aştină, cucuruzaştină* şi *rogozaştină*, tocmai prin considerarea variantă a afixului în discuție. În legătură cu cele două particule, anterior, G. Pascu, *Suf.* a reținut, în inventarul său, exclusiv, *-ieştină*, exemplificat prin *curvieştină* (*Şez.*, III, 34), iar pentru randamentul particulei trimite la *cânepieştină*, deşi situația, celor două exemple este diferită, din punctul de vedere al accentului. Şt. Paşca 1948: 81, tratându-le global, imaginează un traseu „al devenirii”, dar fără rezolvare: „Nu ne putem explica trecerea **-ieştină > -aştină**”. La rândul său, C. Tudose, *Derivarea* 45 amintește, în treacăt, *-ieştină*, iar pentru *-aştină*, limitează comentariul la răspândire: Transilvania nord-vestică pentru atestările *cucuruzaştină* şi *lăzaştină*.

Revenind la afixul din titlu, precar reprezentat în bibliografie, am extins exemplificările, în acest caz, cu următoarele unități: *cosaştină* „holdă cosită pentru nutreț, loc cosit de curând” (Câmpia Ardeleană – DA, Paşca, Gl.); *împărțaştină* „împărțire” DA; Papahagi, M., 223: *Ne-o făcut* ***împărțaştină*** *la loc*; *despărțaştină* „despărțire, despărțenie, despărțeală” (Todoran, *Vâlcele*, 66: *Poate amu, după* ***despărțaştină*** *s-o ducem mai bine*); *lăzaştină* cu glosa „laz”, înregistrat în Trans.

FD, XXXVIII, Bucureşti, 2019, p. 67–74

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

(Tudose, *Derivarea*, 45); *văraştină* „cuptor pentru ars var” (*Lexic reg.* I, 25, Baia Mare, DLR), *vătaştină* „parte a stânei unde stă vătaful” (Farcaş, *Lexic*, 27), dar şi înv. în Mold. „suprafață de teren care aparținea satului sau bisericii în urma arendării acesteia de la un proprietar” (DLR s.v.); *zăgaştină* „zăgaş (= zăgaz)”: ***Zăgaştină*** (în Ardeal) *e o pânză de rețea în forma unui gard… de lățimea adânciturii apei, în care se pescuieşte de regulă*. (Atila, P., 117, după DLR). Între ultimele exemple, afiliabile, majoritar, grupei 2. de derivate, de la nume abstracte şi de lucruri, am inclus *cosaştină*, ca fostă fâneață, „calitate” dobândită în urma cositului. Prin pierderea nutrețului aferent, *cosaştina* a devenit un teren (= lucru), valorificabil în domeniul agriculturii. În aceeaşi situație şi *lăzaştină*, cf. *laz* „teren de curând defrişat pentru a fi transformat în păşune”.

Reluând observațiile Fl. Sădeanu cu privire la derivativul *-iştină*, amintim caracteristicile semnalate: **1.** structura acestuia, de altfel suficient de transparentă. Alcătuit din alte două afixe, prin analiza *-işte* + *-ină*, corespunzătoare formei compuse *-iştină* (Paşca, *id. ib.*), se rezolvă, implicit, şi problema originii. În această direcție, este oportun să adăugăm următoarele: 1. derivatelor cu particula *-iştină* le corespund, în calitate de sinonime, derivate preexistente cu *-işte*: *baraboişte* (Sădeanu 1962: 80), *barabulişte* (Bucov. DA s.v.), *bobişte* (Sălaj, DA s.v.), *cânepişte* (DA s.v. *cânepă*), *curechişte* (DA s.v.), *mălăişte* (Dobr. şi Maram., DLR s.v.), *rogozişte* (regional, DLR). Altfel spus, formațiile în *-işte* se definesc ca derivate primare, cele în *-iştină* ca derivate secundare sau suprasufixate. **2.** semantismul colectiv, invariabil, de la caz la caz. Acestuia, prin conturarea unui nou (sub)sens i se adaugă, pe lângă pluralitatea plantelor definite de baza derivativă, numele culturii în ansamblu, al locului unde există sau au existat acestea. **3.** repartiția dialectală a derivatelor comentate. „Atestate numai în nordul Ardealului sau (două dintre ele: *mălăiştină* şi *barabuliştină*) în nordul Moldovei” (Sădeanu 1962: 50), formațiile cu suf. *-iştină* tind să se extindă numeric prin atragerea de noi baze derivative.

În ceea ce priveşte apariția formantului *-iştină*, mai precis, modalitatea de cristalizare a acestuia, considerăm că, pentru început, relația sinonimică dintre componentele sale, respectiv *-işte* şi *-ină*, ar fi putut precipita intersectarea unora dintre derivatele corespunzătoare, favorizând, astfel, contaminația. În acest sens, avem în vedere un caz anume: *mălăişte*, după DLR 1. (Dobr., Maram.) „loc cultivat cu mei sau porumb”, consemnat în *Gl. reg.*, din fostele raioane Vişeu şi Reghin – Maramureş. 2. (Transilv., Munt.) „loc pe care a fost cultivat mei sau porumb” şi *mălăină* „porumbişte” (v. DLR s.v.), semnalat în partea nordică a Transilvaniei (fostul raion Jibou – MAT. DIALECT, I, 212), dar şi în partea estică a provinciei, după cum probează *Gl. reg.* care a înregistrat lexemul din fostul raion Vişeu. Semnificativ este faptul că *mălăişte* şi *mălăină* au fost notate din aceeaşi localitate, Moisei – Vişeu (*Gl. reg.* s.v.), ceea ce confirmă posibilitatea de suprapunere a derivatelor respective, cu rezultatul, *mălăiştină* „porumbişte”, fără să existe impedimentul distanței. *Mălăiştină* figurează în DLR, cu mențiunea „prin

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

Transilv.", atestat fiind în MAT. DIALECT. I, 285 din fostul raion Bistriţa, Cluj, de asemenea în *Gl. reg.*, din fostul raion Topliţa. Verificând celelalte formaţii cu *-işte*, se poate constata că nici una dintre ele nu a dezvoltat un dublet pe baza derivativului *-ină*. Atestarea posibilităţii de suprapunere, în cazul discutat, a fost criteriul pe baza căruia ne-am oprit la *mălăiştină*.

Odată modelul creat, cu adaosul *-ină*, noul element afixal, ***-iştină***, ca derivativ secundar, sensibil mai pertinent, prin cumulul de formanţi, faţă de creaţiile monosufixale în *-işte*, se va extinde la acestea din urmă: *barabo**iştină*** < *barabo**işte***, semnalat de Şt. Paşca 1948: 65, *bob**iştină*** < *bob**işte***, identificat în Sălaj (v. DA s.v. *bob*), *cânep**iştină*** < *cânep**işte***; *măzăr**iştină*** < *măzăr**işte*** (Sălaş-Haţeg, Paşca, *op. cit.*, 76, DLR s.v.). Indiscutabil, pentru crearea derivatelor în *-iştină* a fost nevoie de un prototip care să declanşeze remodelarea în cadrul seriei alcătuite din derivate primare cu suf. *-işte*. Dată fiind frecvenţa şi importanţa *mălaiului* „meiului" sau „porumbului" (conform celor două accepţii ale cuvântului), în economia rurală, se înţelege rolul care i-a revenit cuvântului suprasufixat. După cum a remarcat Ştefan Paşca 1948: 65, modificarea a corespuns „tendinţei de a întări derivatul cu un sufix în plus". Cu acestea credem că observaţia s-ar cuveni limitată, în cazul de faţă, la formaţiile în *-iştină*. Pentru cele cu tranşa finală *-aştină*, s-ar putea să fie vorba nu de o simplă variantă fonetică, de altfel, inexplicabilă, cum deja s-a remarcat, ci de un fapt cu o altă proveniență.

Pe lângă lexemele *cosaştină, cucuruzaştină, împărţaştină, despărţaştină, lăzaştină, rogozaştină, văraştină, vătaştină, zăgaştină*, DI, din raţiuni stricte privind alcătuirea lucrării cu caracter de repertoriu lexicul general, include în serie *şaştină*, după cum impunea criteriul formal. În consecinţă, am preluat cuvântul cu valoarea unei sugestii demne de tot interesul. DLR înregistrează *şaştină* ca variantă s.v. *şestină*[1], regional, cu accepţiile următoare I. 1. „şes, tăpşan". 2. „platou (pe munte sau pe deal)". II. (prin sudul Olteniei, în forma *şaştină*) „podină, platformă plutitoare pe care se instalează moara de apă". CADE indică exclusiv var. *şeştină* s.v. *şestină*[1], cu o repartiţie mult mai precisă: Olten., Tr.-Carp. Ca etimon, după DLR, cuvântul s-ar explica prin *şest* + suf. *-iştină*, cu aportul haplologiei.

Atestările pentru *şestină* datează de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea (*Era plină larga **şestină** a Eghiptului, unde se număra până la douăzeci şi doao de mii de cetăţi* – Maior T. 30/26, după DLR). Pentru a explica originea cuvântului, într-un mod mai convingător decât DLR, am apelat la argumente de ordin formal şi semantic. Beneficiind de posibilitatea analizei „la prima vedere", ne-am oprit la aceeaşi bază derivativă, dar în varianta cu epiteză, *şes(t)* înregistrată de DLR (*Oile erau… pe locul de păşune, pe **şest***. Vuia, Păst., 27), alături de o alta *şăs* (*Târg despărţit în două, o parte pe un deal şi alta pe **şăs*** – Kogălniceanu, S. 9 – după DLR), cu pl. *şăsuri*. (*Isus au zis: să ste*

[1] Vezi accepţiile pentru *mălai* în DLR: 1. Mold. şi Transilv. şi în sintagmele *mălai mărunt, mălai mărunţel, mălai roşu* „mei". 2. Trans. şi Maram. „porumb".

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

soarile… şi luna pre ***şăsuri***. GCR 62/17, după DLR), şi o particulă *-ină*, a cărei ataşare ar trebui să răspundă unei motivații. Întrucât *şestină* desemnează un „loc *şes(t)*, neted, plat, situat la înălțime, corespunzând chiar unei depresiuni, în raport cu împrejurimile”, în conturarea sa, de la „punctul de plecare”, *şes(t)* (*şăs*), derivatul ar fi putut urma un model sinonimic, care să justifice ataşarea tranşei finale *-ină*. Orientându-ne după poziționarea specifică, „platou de munte sau de deal” şi sensul 3. indicat în DLR s.v. *şestină* 1. „podină, platformă plutitoare…” am identificat, în acelaşi dicționar, lexemul căutat: *pódină* 3. (prin Olt., prin Munt. şi prin Bucov.) „suprafață plană în regiune de munte sau de deal; regiune de şes mai înalt”: *E interesant acest sat, dar nu pentru el însuşi, ci pentru* ***podina*** *pe care odihneşte* – Galaction, *Opere*, 119, după DLR). Prin urmare, ipoteza unui reper nominal, cu rol hotărâtor în conturarea lui *şestină*, prin potențialele etape *şăstină*, în urma asimilării progresive [ş] – [s] – [ş] – [ş]: *şăştină*, iar prin disimilare vocalică regresivă [ă] – [ă] > [a] – [ă]: *şăstină*, s-ar confirma prin *podină*. Se înțelege că suprafața plană, exprimată metaforic de *podină* este specifică formelor de relief deluros-muntoase. Acelaşi cuvânt *şăstină*, în var. *şestină*, figurează în *Gl. reg.*, „platou”, consemnat din împrejurimile oraşului Vatra Dornei şi în *Lexic reg.*, I, 84 „loc şes”, cules din Argeş. În aceste condiții, ipoteza derivării analogice a bazei *şes(t)* după *podină*, împrumut vechi slav, pare plauzibilă. După acesta din urmă s-ar fi creat sinonimul *şestină* pentru a defini, dintr-o altă perspectivă, cea a înălțimii, întinderea netedă, „un loc *şes* mai special, distinct ca poziție geografică de cel obişnuit”. Dat fiind relieful în zonele submontane, astfel de spații erau valorificate pentru practicarea agriculturii. În legătură cu domeniul de activitate respectiv, corelăm varianta *şaştină*, înregistrată de Coman, *Gl.* pentru Vlaşca, cu un semantism pus sub semnul întrebării, chiar de către autor, „adâncitură(?)” Definiția ar fi impus determinarea necesară, prin raportare la înălțimile înconjurătoare. Aceeaşi formă, *şaştină*, şi cu acelaşi înțeles, dar la altă „scară” a fost consemnată în DGS III, pe baza ALRR – Munt. şi Dobr., h. 602 „arătură adâncă, cu brazde groase”, pentru Teleorman, comunicând, indirect, calitatea terenului care permite o asemenea operație, iar pentru Dâmbovița (h. 551, *ibid.*), sensurile „teren plat, şes” şi tot pentru acelaşi județ, „curmătură de deal” (h. 549, *ibid.*), dar pentru altă variantă fonetică: *şeştină*, pl. *şeştini*. Alte surse dețin în corpusul de termeni *şestină* „loc mlăştinos” pentru zona Sibiului (*Lexic reg.*, II, 63) sau Argeş (v. *Gl. Argeş*), subînțelegându-se poziția joasă a acestuia, definitorie pentru un teritoriu a cărei calitate de bază, „loc neted” (Paşca, *Gl.*), a fost estompată de apă.

Dacă admitem că *şestină*, în var. *şaştină*, ca lot agricol, a ocazionat litigii generate de *succesiune*, încheiate prin *împărțire* de terenuri sau de *împărțire* a recoltei, în astfel de circumstanțe, cele două vocabule, frecvent manevrate în structuri potențiale, ca de pildă *împărțirea de (la) şaştină*, ar fi putut sfârşi prin aglutinare într-un nou cuvânt *împărțaştină*: *Pă când i colo la-****mpărțaştină****, îi numără porcii, cela-i cu coada-ncovoiată, cela-i-ncovoiată, până la nouă…* (Bârlea, AP III, 231). În mod fatal, tranşa finală a cuvântului rezultat se înscrie în

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

relație paronimică cu suf. *-iştină*, din seria mai sus prezentată, evident fără să fie variantă în raport cu acesta. Practicată pentru o cultură de *cucuruz, împărțaştina* ar fi determinat, prin contiguitate, un nume nou: *cucuruzaştină*. Cuvântul ar fi putut apărea la fel de bine din virtuale structuri cum ar fi *cucuruzul din şaştină*, avându-se în vedere cultura din spațiul respectiv. Ca fenomen specific oralității, contragerea (ca şi contaminația) ar fi dus la crearea unui nou lexem, *cucuruzaştină*, credibil prin secvența terminală, foarte apropiată de afixul *-iştină* din numele altor culturi agricole: *bobiştină, cânepiştină* etc. Dacă pentru început a definit holda de cucuruz de pe un teren depresionar, cu timpul, detaliul referitor la forma de relief a început să se şteargă, astfel încât s-a păstrat determinarea prin plantă: *Ras proaspăt, încălțat cu obiele albe de pânză şi cu straița de piele în spate, ca un târgoveț, bătrânul venea pe marginea* ***cucuruzaştinii*** *şi, când îi răsări înainte nora, tresări* (Dan, UB, 6). Întâlnirea neaşteptată a personajelor a avut loc pe extremitatea unei culturi anume, de *cucuruz*, indiciu relevant pentru cei familiarizați cu locurile. Ulterior, strămutarea aceleiaşi operații – *împarțaştina*, într-un spațiu „cosit”, (= *cosişte*) ar fi dus la o redefinire a acestuia din urmă: *cosaştină*. Pentru conturarea noului lexem, avem în vedere şi „impactul” *cosire*/*împărțaştină*, cu rezultatul *cosaştină*. DA înregistrează *cosaştină* într-un articol distinct (preluând situația din Pașca, *Gl.*), cu explicația „derivat din *cosi*. Pentru sufix cf. şi *cânepiştină, împărțaştină, cucuruzaştină*”. Tratând nediferențiat *-iştină, -aştină*, DA inserează *cosaştină* şi *cosiştină* în acelaşi articol în calitate de deverbale (v. DA s. v. *cosaştină*). Corelarea acestora cu o bază verbală contrazice calitatea de afix nominal a celor doi formanți *-işte* şi *-iştină*. În plus, nu excludem încă o ipoteză: tăierea plantelor dintr-o *cucuruzaştină*, după efectuarea culesului, pentru a asigura hrana animalelor, dar şi combustibilul din gospodărie, ar fi putut determina, prin similitudine aceeaşi operație, în acelaşi scop, într-un crâng (= laz), devenit astfel *lăzaştină*. Semnificativ ni se pare faptul că pentru *cucuruzaştină* nu a fost atestat dubletul sinonimic în *-iştină*, cum ar fi fost firesc în cadrul relației sufix/variantă. Aceeaşi situație şi pentru *lăzaştină*, care nu dispune de o formație preexistentă în *-iştină*. În schimb, inexistența acestora ar pleda pentru originile diferite ale celor două particule: *-iştină / -aştină*.

Sfera semantică a lexemului *cucuruzaştină* s-a diversificat, prin dezvoltarea mai multe sensuri. În momentul inițial, cum era şi firesc, a definit *o cultură de cucuruz*, nu oarecare, ci una amplasată în *şaştină*. Detaliul esențial, de altfel, pentru început, s-ar fi subînțeles, fiind evocat de forma cuvântului, cel puțin acolo unde avea curs lexemul *saştină*. Cu timpul, amănuntul a fost pierdut din vedere, pentru vorbitori fiind prioritar felul, specificul culturii, conferit de plantă. Ca o consecință firească, s-a conturat un alt semantism, menționat de Pașca, Gl.: *cucuruzaştină* „locul unde a fost semănat cucuruzul”, înregistrat din Frata, Turda. Prin raportare la accepția inițială „holda de *cucuruz* din *şaştină*”, terminologic devenită *cucuruzaştină*, se impune să interpretăm ultimul sens amintit, o achiziție ulterioară, poate după *mirişte* „teren agricol de pe care s-a recoltat grâul”. Dacă mai adăugăm

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

faptul că fostul împrumut din bulgară (*merište*) a dobândit o nouă formă *miriştină*, prin atracţia derivatelor, nume de culturi în *-ină*, atunci se va înţelege că în procesul de îmbogăţire a vocabularului, cuvintele se influenţează unele pe altele decisiv. Reţinut mai întâi din Sălaj, în *Chestionarul* lui Hasdeu, mai apoi de CADE şi DLR, pentru Transilv. (*După ce secerară o postată bună, adunară snopii la un loc şi slobozíră vitele pe* ***miriştină*** – Pop-Reteganul, după DLR) şi pentru aceeaşi zonă, din fostul raion Jibou în MAT. DIALECT., I, 212, *miriştină* s-ar putea explica sub impulsul lui *mălăină, mălăiştină*. Cert este că acesta din urmă figurează în DLR cu două accepţii, ca element regional: 1. „porumbişte". 2. „loc de pe care s-a recoltat porumbul şi pe care au rămas numai cotoarele". Acest ultim sens, împreună cu *miriştină*, a fost obţinut încă de Hasdeu, ca răspuns, din aceeaşi localitate din Sălaj. Să mai adăugăm că *miriştină*, aparent, poate fi asimilat derivatelor cu acest sufix compus, dar, conform analizei, *mirişte* (împrumut din bulgară) + suf. *-ină*, ar constitui un abuz.

Dacă, majoritar, derivatele în *-iştină*, ca şi cele în *-aştină*, definesc locul după o plantă anume (*cucuruzaştină, rogozaştină*), există altele care prezintă aceeaşi proprietate, elementul definitoriu fiind însă în afara regnului vegetal (*gunoi* > *gunoiştină* – pentru Sălaj v. DA; *var* > *văraştină*, chiar fiinţă, *vătaştină* < *vătajniţă* (după DLR). Ultimul derivat, creat, probabil, prin înlocuire de sufix, dar şi cu aportul haplologiei (cf. *vătaş* + *-aştină*), cu menţiunea „înv.", după acelaşi dicţionar, desemna „suprafaţa de teren care aparţinea satului sau bisericii, în urma arendării acesteia de la un proprietar". S-a numit, treptat, cu sufixe diferite, mai întâi, *vătajniţă*, apoi, cu substituire de sufix, *vătaştină*, după persoana *vătafului* a cărui reşedinţă (= loc de activitate) era.

Cât priveşte *zăgaştină*, cuvânt cu dificultăţi de analiză, cu etimologie nesigură în DLR, deşi cu posibilitatea de a identifica o bază probabilă, *zăgaş* – după amintitul dicţionar „învechit", semnificând „şanţ", „făgaş de ploaie" (Făgăraş), „zăgaz" (Munt.) – cu înţelesul „reţea cu ajutorul căreia se separă un spaţiu pentru pescuit în apă", operaţia de realizare a acestuia presupune *despărţaştina* (formaţie analogică după *împărţaştină*). În fapt, este vorba despre două cuvinte angajate într-o potenţială contaminaţie: *zăgaş, zăgaz* + *despărţaştină* > *zăgaştină*. Încercarea de analiză demonstrează modul atipic de creare a cuvântului, cu nimic mai prejos decât celelalte cu aceeaşi secvenţă terminală. Autonomia formantului s-ar putea verifica prin cazurile de separare clară: bază + formant, în condiţii de derivare primară şi de acţiune deplină a acestuia.

Alături de *-iştină, -aştină* creează impresia unui afix. La o minimă verificare, statutul său se confirmă. Acolo unde analiza eliberează baza corespunzătoare şi derivativul, am putea crede că suntem îndreptăţiţi să calificăm *-aştină* drept afix. Urmărirea formaţiilor în *-aştină* a arătat diverse posibilităţi de creare a cuvintelor cu secvenţa finală în cauză, fără să se înscrie în procesul de derivare. Posibilitatea de a identifica modele analogice, acolo unde nu există derivate paralele în *-işte* (*lăzaştină* după *cucuruzaştină*, ca şi *zăgaştină*, după *despărţaştină, împărţaştină*…) impune o anumită rezervă în recunoaşterea fermă a unui nou afix. Totuşi, relaţia paronimică

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

-ieştină / -aştină, şi poziția consolidată a formantului *–ieştină*, în sistemul derivativ popular, constituie argumente pentru promovarea lui *-aştină* în corelație cu *-ieştină*.

Am putea afirma că ultimul formant a cunoscut o adevărată ofensivă, subsumându-şi anumite derivate, compatibile formal. Amintim în acest sens *meriză* s.f. „loc de odihnă pentru animale la prânz”, cu etapele derivative *mereziş* „idem” (cf. Frâncu, Candrea, Moții, 102, s. v. „locul unde stau vitele în timpul căldurii când nu pot paşte din cauza năduvului [sic!]. Locul e îngrădit sau neîngrădit în pădure la umbră”), *merizişte* şi punctul „terminus” *merizieştină*. DLR indică pentru acesta din urmă analiza *meriză* + suf. *-ieştină*, deşi este precedat de *merizişte* şi *meriziş*, analizabile prin aceeaşi bază, dar cu afixele *-iş, -işte*. Pe de o parte, între *meriză* şi *merizieştină* nu există deosebiri de sens, ci numai de formă prin adaosul a trei formanți. Pe de altă parte, familia lexicală citată probează desăvârşirea „în trepte” a derivativului *-ieştină*, în acest caz. De aceea, firesc este să se analizeze *merizieştină*, cel puțin prin baza *merizişte* + suf. *–ină*, omițând *meriziş*, şi nu prin *meriză*. Abia cu acest din urmă derivat se conturează integral formantul *-ieştină*.

Pentru particula *-aştină*, traseul de conversiune în afix ar pleca de la cuvântul care prezintă posibilitatea de identificare a acestuia, *cucuruzaştină*, atestat pentru prima oară în *Lexiconul de la Buda*. Prin importanța sa, ca plantă fundamentală, pentru hrana regnului animal, ar fi indeplinit rolul unui model, al unui reper. Creat, ipotetic, prin contaminație *cucuruz* + *şaştină*, acesta ar fi putut constitui prototipul pentru unele formații ulterioare prin separarea unui nou formant: *-aştină*. Activarea acestuia ar părea că se produce în cazul bazelor care în structura fonetică conțin vocalele *a, ă, o*: *c**o**saştină, **despărț**aştină, **împărț**aştină, **lăza**ştină, **rogoz**aştină, **văr**aştină, **văt**aştină, **zăg**aştină*. Din enumerare lipseşte *cucuruzaştină*, atipic prin structura fonetică, pe care l-am considerat, virtual, cap de serie. În cazul discutat posibilitatea separării clare a componentelor, la analiză, *cucuruz* + *-aştină*, ne pune în fața unui formant necunoscut. Pentru a-l explica am recurs la crearea prin contaminație (v. *supra*). Prin raportare la *-ieştină* ale cărui baze derivative prezintă, pentru aceleaşi condiții, vocalele *-e, -i*: ***barabo**ieştină, **curech**ieştină, **cânep**ieştină, **mălă**ieştină*, particula *-aştină* pare o variantă. De aici, aprecierea Fl. Sădeanu în acest sens. Întrucât, în mod întâmplător *-aştină* s-a desprins ca formant, în condiții de independență față de *-ieştină*, mai firesc ni se pare statutul său de sufix autonom. Posibilitatea separării acestuia în unele formații (*lăzaştină, văraştină*) constituie un argument pentru calitatea de afix şi nu de variantă.

IZVOARE ŞI LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

ALRR – Munt. şi Dobr. V *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia şi Dobrogea*, Bucureşti, vol. V, de Teofil Teaha (coord.), Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, 2007.

Bârlea, AP III Ovidiu Bârlea, *Antologie de proză populară epică*. [Vol.] III. [Bucureşti], Editura pentru Literatură, 1966.

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)

CADE	I. - Aurel Candrea – Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi* de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicţionarul istoric şi geografic ilustrat*, de Gh. Adamescu, Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1926–1931].
Coman, Gl.	Petre Coman, *Glosar dialectal*. Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeria Naţională, 1939 (Academia Română, Memoriile Secţiunii literare. Seria III, tomul IX, mem. 5).
DA	Academia Română, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, 1913–1948.
Dan,	Pavel Dan, *Urcan bătrânul*. Nuvele. Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, 1938.
DGS III	*Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice*. Volumul III, Literele *P–Z*, Bucureşti, 2011, coord. Maria Marin.
DI	*Dicţionar invers*, Bucureşti, 1967.
DLR	Academia Română, *Dicţionarul limbii române* (DLR). Serie nouă, Bucureşti, 1965 ş.u.
Farcaş, *Lexic*	Ioan-Mircea Farcaş, *Lexicul subdialectului maramureşean*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2009.
Frâncu, Candrea, M	Teofil Frâncu şi George Candrea, *Românii din Munţii Apuseni (Moţii)*. Scriere etnografică cu 10 ilustraţiuni în fotografie, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1888.
Gl. Argeş	D. Udrescu, *Glosar regional Argeş*. Bucureşti, Editura Academiei, 1967.
Gl. reg.	V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional* [Bucureşti], Editura Academiei, [1961].
Lexic reg. I, II	*Lexic regional*, I, redactor coordonator: Gh. Bulgăr, 1960 (Societatea de Ştiinţe Istorice şi Filologice).
MAT. DIALECT. I	*Materiale şi cercetări dialectale*, [vol.] I [Bucureşti, 1960] (Academia Română. Filiala Cluj. Institutul de Lingvistică).
Pascu, *Sufixe*	Dr. G. Pascu, *Sufixele româneşti*. Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, 1916.
Paşca, *Gl.*	Ştefan Paşca, *Glosar dialectal*, alcătuit după material cules de corespondenţii din diferite regiuni. Bucureşti, Cultura Naţională, 1928. (Academia Română. Memoriile secţiunii literare. Seria III. Tom. IV. Mem. 3).
Paşca, 1948	Ştefan Paşca, *Contribuţii toponomastice* în „Dacoromania”, XI, 1948, p. 60–102.
Sădeanu, Fl. 1962	Florenţa Sădeanu, *Sufixele colective din limba română, cu specială privire asupra repartiţiei lor*, în *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor*, vol. al III-lea, p. 41–81.
Şez. I. ş. u.	*Şezătoarea*. Revistă pentru literatură şi tradiţiuni populare. Director: Artur Gorovei. Fălticeni. Anul I (1892) ş. u.
Todoran	Romulus Todoran, Material dialectal. II *Graiul din Vâlcele* (Raionul Turda) în MAT. DIALECT. I, p. 143–200.
Tudose, *Derivarea*	Claudia Tudose, *Derivarea cu sufixe în româna populară*, Bucureşti, 1978.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”,
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BDD-A30955
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:43 UTC)